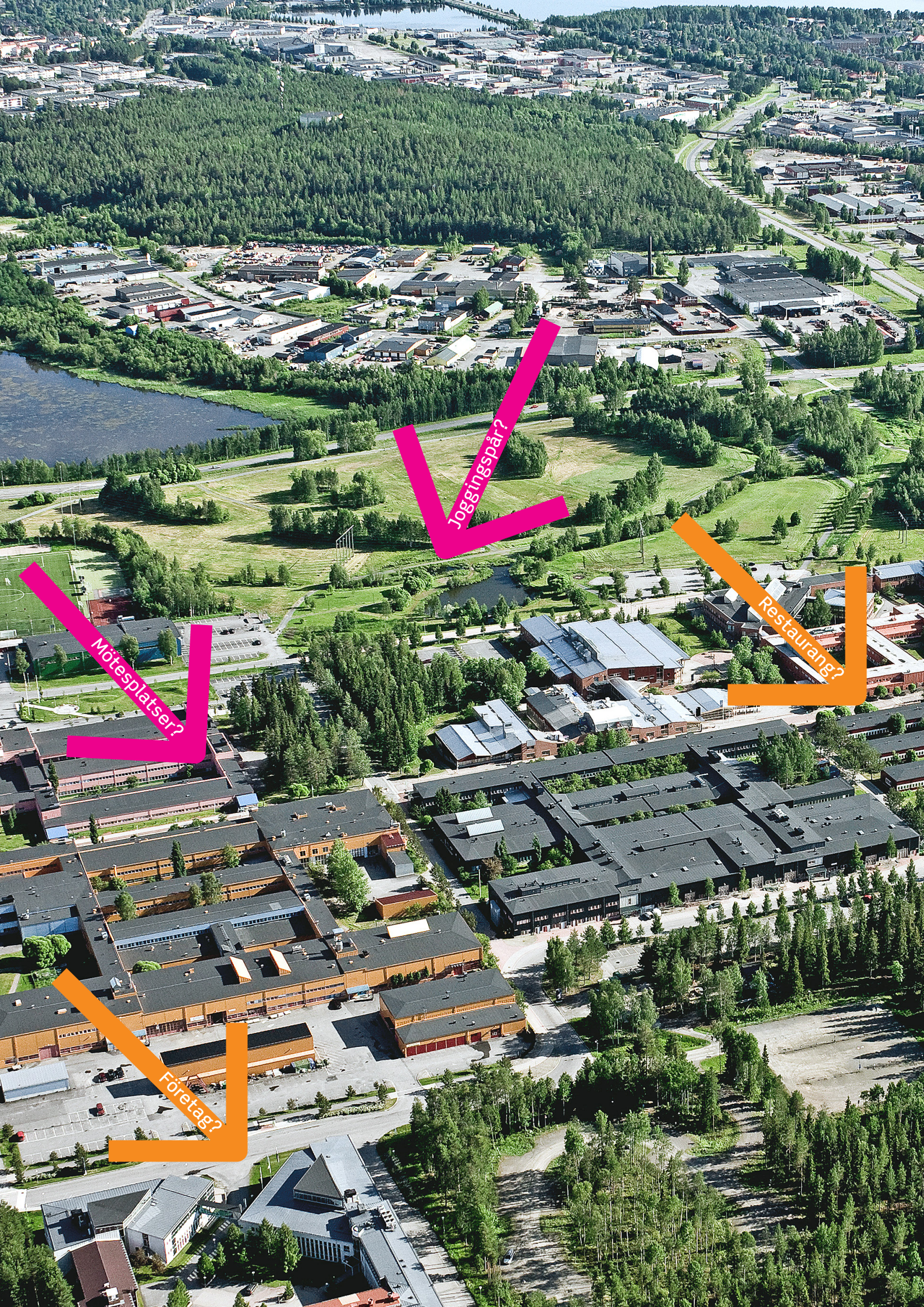

Metod för campusutveckling

Innehåll

Introduktion	5
Översikt av processens sju steg	6
1 Uppstart	8
2 Analys	10
3 Vision	12
4 Gestaltning	14
5 Förankring	16
6 Genomförande	18
7 Kommunikation	20
Så når vi en hållbar campusutveckling	22
Modell för hållbarhetsfrågor	24

Joggingpar?

Mötesplatser?

Restaurang?

Företag?

Busshälplats?

Studentbostäder?

Introduktion

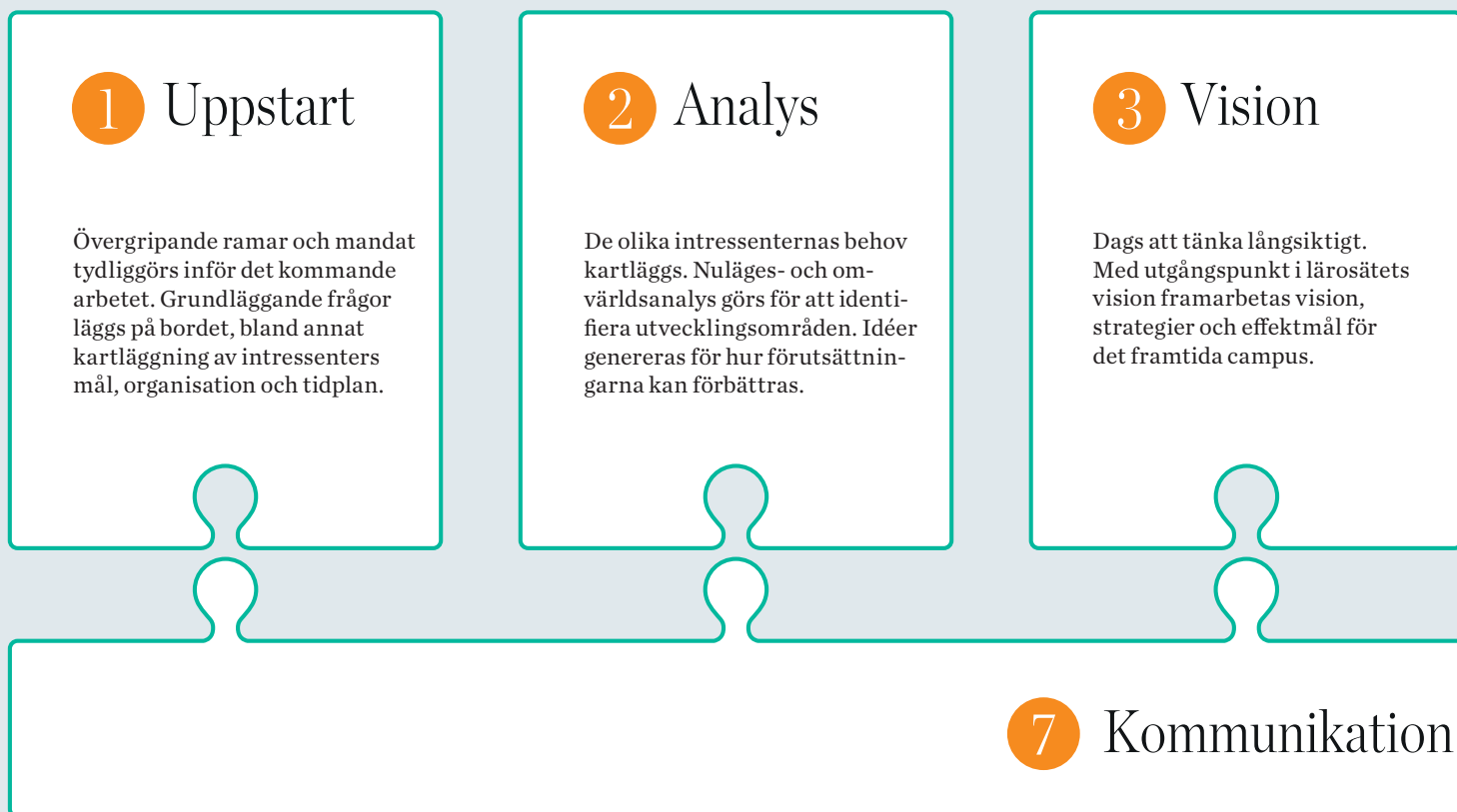
Arbetet med campusplanen tillför värde och utveckling för såväl det aktuella lärosätet som för Akademiska Hus och de kommuner som berörs. Genom att aktivt och metodiskt arbeta med campusplanen kan vi säkerställa att den fysiska miljön stödjer lärosätets långsiktiga vision och strategi på ett hållbart sätt.

Det handlar såväl om att utveckla och förändra befintliga miljöer och byggnader, som att skapa nytt. Campusplanen ska fungera som ett underlag för genomförande och beslut och bör ses som en ständigt pågående process. Planen blir också ett red-

skap för att utveckla och stärka relationer och ge liv åt den dialog som är så nödvändig för att göra rätt vägval och prioriteringar i utvecklingen av campus.

Denna broschyr kommer att beskriva hur stegen i campusplanarbetet kan se ut (sid 6-21), samt ge förslag på en modell för att nå en hållbar campusutveckling (sid 22-25).

Vår förhoppning är att detta kan bli ett användbart instrument i samarbetet med att skapa innovativa och hållbara lärandemiljöer i Sverige under lång tid fram över.

Översikt av processens sju steg

Akademiska Hus process för att arbeta fram en hållbar campusplan kan delas in i sju delar som var och en kommer att beskrivas i denna broschyr. Vår metod ska ses som en utgångspunkt och ett underlag för ett gemensamt undersökande, lärande och skapande.

Arbetet med att ta fram en campusplan är en dialogprocess. Alla huvudintressenter som kan påverka och som påverkas av utvecklingen av ett campus bör representeras. En grundsten i arbetet är att samtliga aktörer delar med sig av sina kunskaper

och erfarenheter, för att tillsammans skapa en attraktiv kunskapsmiljö. Lärosätets vision, mål och strategier är vägledande för utvecklingen av campus.

Akademiska Hus arbetar aktivt med campusutveckling i hela landet och vår roll är oftast att leda processen och att bidra med vår breda erfarenhet. Efter att ha varit med och skapat en lång rad campusplaner har vi samlat kunskap kring både framgångsfaktorer och fallgropar.

För att nå fram till en bra och hållbar campusplan är det vik-

4 Gestaltning

Med visionen i ryggen arbetas förslag fram för hur det fysiskt ska gestaltas. Antingen med på förhand utvald arkitekt, eller med så kallade parallella uppdrag.

5 Förankring

Delaktighet och förankring av planen innan den färdigställs är avgörande för hur den senare tas emot, och hur effektiv den blir som verktyg för campusutvecklingen.

6 Genomförande

Campusplanen är ett ramverk för framtida förändring av den fysiska miljön. Viktigt att campusplanen stäms av vid varje nytt projekt för att säkerställa att den stödjer visionen.

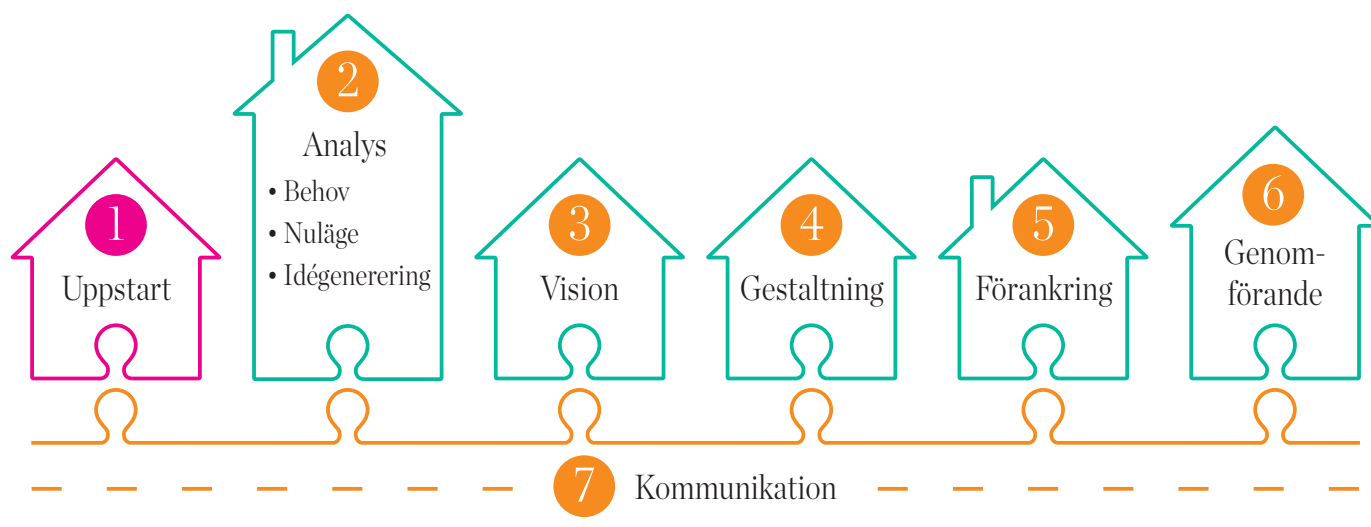
Genom fortlöpande kommunikation med intressenter kan värdefull återkoppling fångas in och campusplanen förankras under arbetets gång. Det lägger grunden för ett bättre mottagande när campusplanen är färdig.

tigt att skapa en tydlig process med tydliga mål för arbetet. De involverade måste ha samsyn kring hur arbetet ska gå till och kring vad den färdiga campusplanen ska ha för syfte och mål. Många av de frågor som campusplanen behandlar är komplexa och berör flera områden, som till exempel resurser och ekonomi, ekologi och miljö, transporter och resande, innovation och ekonomi etc.

För att säkerställa att campusplanen behandlar de faktiska behoven på campus måste fokus läggas på "slutanvändarna", det

vill säga de som arbetar, forskar eller studerar i miljöerna. Deras synpunkter måste fångas in och det är viktigt att individuella åsikter vägs mot fakta och helhetssyn. Att ha med beslutsfattare som till exempel rektor, förvaltningschef och hållbarhetsansvarig tillsammans med representanter från kommun och lokala politiker är ofta avgörande för processens framgång, framför allt i ett genomförandeskede.

Det viktigaste och kanske svåraste blir att behålla överblicken och helhetssynen under hela processen.

Uppstart

01

I uppstartsfasen är det viktigt att både förutsättningarna för projektet och projektets mandat tydliggörs. Tydliga beslut fattas kring mål, avgränsningar, organisation, tidplan, leveranser och budget.

Det är viktigt att tidigt identifiera vilka grupper som berörs mest och vilka som är mest intresserade av att utveckla campus. När huvudintressenterna är identifierade kan deras respektive mål med att utveckla campus kartläggas. Det är bra att tidigt bjuda in

representanter från kommunen och andra relevanta intressenter. För att bedöma arbetets omfattning kan rubrikerna i Akademiska Hus modell för hållbarhetsfrågor användas (se sid 24-25). Modellen ger en bra överblick över hållbarhetsfrågor som berör campus och möjliggör medvetna val och prioriteringar om vilka områden som ska tas med.

Det är också viktigt att redan från start ta ställning till en eventuell certifiering av hela campus eller nya byggnader på campus. De olika certifieringarna ställer olika krav på hur en process som denna genomförs och vilka områden som ska tas med. Projektets framgång kan vara beroende av att eventuella krockar mellan olika intressenters behov och önskemål eller olika planer för campus tidigt identifieras. Uppstartsfasen måste därför hanteras med stor omsorg.

Till sist är det en bra idé att redan i uppstartsskedet blicka framåt i processen och dela upp och tillsätta resurser till de kommande delprojekten i steg två.

”Vi behövde en egen plan”

Under 90-talet hade Luleå tekniska universitet en campusplan

som styrdokument i lärosätets olika faser, som främst berörde det existerande campusområdet. Men när universitetet så under en period började tappa studenter bestämde man sig för att ta ut en ny riktning och sätta upp en bredare vision för 2025 som skulle inkludera expansion så väl som samverkan.

– Vi var på väg att bli offer för omständigheterna och alla andras planer. Vi insåg behovet av en egen plan som byggde på att alla aktörer hade pratat ihop sig i stället för att agera på egen hand. Vi ville växa och ta kommandot, tänka långsiktigt och strategiskt, säger universitetsdirektör Staffan Sarbäck.

2011 påbörjade universitetet tillsammans med Akademiska Hus processen att ta fram en campusplan. En av de viktiga frågorna under uppstarten var vilka som skulle delta.

– Det var inte självklart. Internt var det lätt att hitta en struktur; vi tog bland annat med en professor i arkitektur och engagerade studenter med ämneskunskap. Externt valde vi att bjuda in våra grannar – scienceparken, Teknikens Hus, flera idrottsföreningar och näringslivet. Från kommunen hade vi inledningsvis enbart med den person vi arbetat mot tidigare, men borde också haft fler kontaktytor, även politiska, även på ledningsnivå, tidigt. Dessutom hade vi en arkitekt vi arbetat med innan.

Den mixen ihop med Akademiska Hus gav visionsarbetet både lokal förankring och spetskompetens, tycker Staffan Sarbäck.

En sak som han betonar vikten av är att redan i uppstartsfasen diskutera vad en vision är, vad en campusplan är, så att samsyn råder.

– I vår campusplan har vi massor av vackra och visionära skisser, bland annat med ett hus mitt på Haparandavägen, som vi tänker oss som en framtida boulevard. Det betyder inte att vi har bestämt att det ska bli exakt så. Fördelen med visioner ska vara att man kan tänka och drömma fritt, men nackdelen är om människor börjar låsa sig vid vad som går och inte går att genomföra och begränsa sitt tänkande på grund av att man oroar sig för ekonomiskt ansvar redan i uppstarten.

Uppstarten innebar ett antal ganska informella möten som bland annat behandlade lärandemiljöer, samverkan med näringslivet och universitetets särart. Nu identifierades och definierades också universitetets behov av profil och marknadsföring.

– Vårt framtida campus ska bygga vårt varumärke, så vi beslutade på ett tidigt stadie att ha med vår marknadschef, något som gav input som vi hade kunnat missa annars, säger Staffan Sarbäck.

Namn:

Staffan Sarbäck

Gör:

Universitetsdirektör
Luleå tekniska
universitet

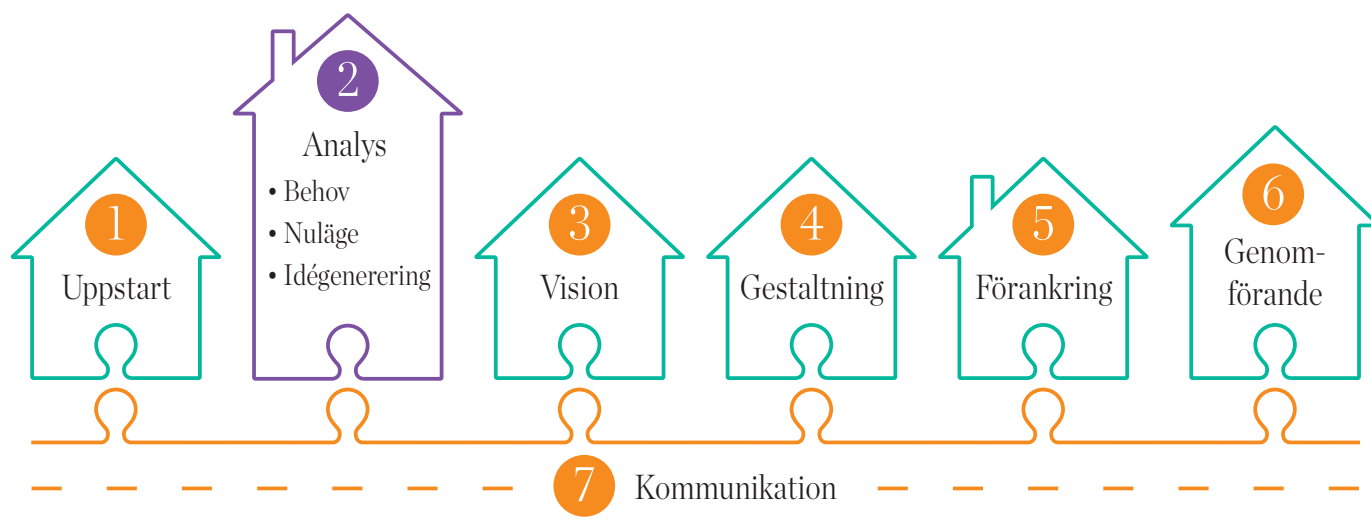
Fakta LTU:s campusplan

Vision: att skapa ett campus med rum för innovativa och gränsöverskridande möten inom akademien och med det omgivande samhället. Ett attraktivt campus med arkitektur formad av vinterklimatet, där studenterna ofta och gärna vistas och där den fysiska miljön stödjer livet på campus. Campusplanen definierade sex huvudsakliga strategier som ligger till grund för all framtida utveckling.

Publicerades: 2012, men är ett levande visionsdokument som hela tiden kan och ska revideras.

3 saker att tänka på i uppstartsfasen:

- Bjud in alla viktiga intressenter.
- Definiera vad en vision är så att alla har samma bild av måldokumentet.
- Tydliggör roller, beslutsordning, intressenters mandat och mål så att alla parter har samma bild av det kommande arbetet.

Analys

02

Steg två är en dynamisk fas med flera komponenter som till viss del pågår samtidigt. Vi kallar dem för behov, nuläges- och omvärldsanalys och idégenerering.

Under analysen är det viktigt att genomföra en kartläggning hos huvudintressenterna för att undersöka respektive aktörs behov. När vi vet behovet kan vi identifiera framgångsfaktorer för deras verksamhet. Utifrån det kan vi vidareutveckla analysen kring hur den fysiska miljön kan utvecklas för att stödja verksamheterna.

Vi gör en nulägesanalys och tittar på hur väl den nuvarande fysiska miljön stödjer de identifierade behoven och framgångsfaktorerna. Med hjälp av den informationen kan vi identifiera vilka delar av den fysiska miljön som ska bevaras och vilka områden som behöver förändras. Vi behöver också se på vilka an-

dra projekt som pågår på campus. Vad står i lärosätets visionsdokument? Vad säger översiktsplanen och detaljplanen om möjligheter till förändring av den fysiska miljön?

I omvärldsanalysen lyfter vi blicken ytterligare och vi sätter campusområdet i ett större sammanhang. Finns det projekt lokalt i staden, eller förändringar globalt som kan tänkas påverka hur campus bör utvecklas? Det skulle kunna handla om allt från stadsutvecklingsfrågor, pedagogiska visioner, växande företag, forskningssatsningar med mera.

I takt med att behov, framgångsfaktorer och projektförutsättningar blir tydligare kommer idégenereringen väl till pass. Här är det dags att tänka stort kring olika utvecklingsmöjligheter. Hur kan den fysiska miljön förändras till att bättre stödja verksamheten? Vad innebär hållbart campus i detta sammanhang?

Arbetet i analysstegets olika komponenter kan drivas på många olika sätt. Troligt är att detta steg i processen innefattar faktabaserade analyser, intervjuer, workshops, enkäter, omvärldsanalyser (till exempel studiebesök) eller designdialog med intressentgrupper där lösningar arbetas fram genom att använda designverktyg.

Under arbetet i steg två är det en bra idé att med jämna mellanrum informera olika intressenter för att skapa delaktighet och för att tillsammans fokusera på helhetsbilden.

”Idéerna kom när vi hade något konkret att utgå i från”

Lunds universitet har under hundratals år vuxit där det kunnat få plats, vilket skapat ett campus insprängt i staden, i byggnader från olika epoker utspridda på ett stort område. Med målet att knyta ihop de utspridda delarna och skapa naturliga kopplingar och mötesplatser fick

Namn:
Åsa Bergenudd
Gör:
Sektionschef
LU Byggnad,
Lunds universitet

Åsa Bergenudd på LU Byggnad uppdraget att ta fram en långsiktig plan för campusutveckling. Tillsammans med Akademiska Hus inledde hon en process som byggde på två huvudsakliga steg: Definiera de egna behoven och idéerna om framtiden, därefter skaffa ett utifrån-perspektiv.

– Vi insåg vikten av att arbeta tillsammans med någon som vi inte arbetat med tidigare för att få en ny blick på fördelar, nackdelar och möjligheter. Vi ville veta hur vår omvärld ser på oss, vad som är våra kvaliteter, vad vi inte får bygga bort och vad vi kan tillföra.

En referensgrupp tog fram förutsättningar för ett parallellt uppdrag för två arkitektkontor. Referensgruppen bestod av representanter för olika fakulteter, delar av universitetsledningen, regionrepresentanter, studentkårens ordförande, kommunens projektledare för Lund NE (området kring de två planerade spetsforskningsanläggningarna MAX IV och ESS), representanter från kommunen och fastighetsutvecklare från Akademiska Hus.

– Tidigt valde vi att få med input från många olika håll, men också att vara realistiska och väl förankrade i idéarbetet. Den första delen tog nästan ett helt år, men det var bra att vi skyndande långsamt och började med en stadig förankring, säger Åsa Bergenudd.

Idéarbetet och utvecklingspotentialen överläts sedan till de två arkitektteamen. De fick tre månader på sig att ta fram förslag på campusutveckling utifrån referensgruppens arbete. När förslagen sedan presenterades var de spännande nog helt olika, men utgjorde en bra grund för det vidare idéarbetet.

– Vi ville ha konkreta förslag att utgå ifrån för att på så vis få fram nya åsikter och idéer. Det var enklare att relatera när vi hade skisserna. När campusplanen började ta form bjöd vi även in till informations- och diskussionsmöten öppna för alla universitetsanställda, studenter, representanter från kommun och region.

Den campusplan som sedan blev verklighet bygger på båda förslagen. Det utsågs ingen vinnare eftersom man ansåg att det ena förslaget var bra i de södra delarna av campus och det andra i den norra delen.

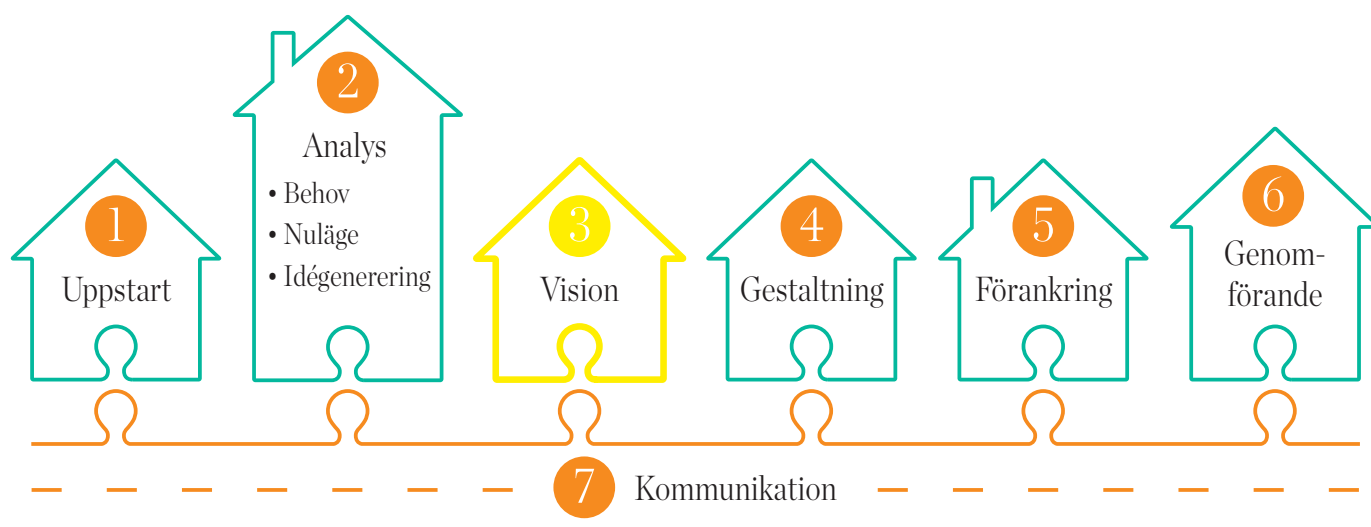
Fakta LU:s campusplan

Vision: Lunds universitet vill bli ett av världens mest framstående universitet med hjälp av utbildnings- och forskningsanläggningar i toppklass och miljöer som speglar så väl tradition och demokrati som skönhet, mångfald och möten. Campusplanen ska bidra till detta genom att fysiskt stärka universitetets roll i staden och främja samarbete i lärandemiljöerna genom närliggande och gemensamma lokaler och mötesplatser.

Publicerades: 2012.

3 saker att tänka på under idégenereringen:

- Förankra arbetet på hög nivå. Under arbetet med campusplanen var universitetsstyrelsen hela tiden informerade, vilket underlättade när förslaget väl presenterades.
- Få ett utifrånperspektiv genom att bjuda in idégivare som kan se på verksamheten med helt nya ögon.
- Träffas i en kreativ miljö som inte associeras med vanliga möten och det dagliga arbetet.

Vision

03

I steg tre är det dags att tänka långsiktigt. En bra och hållbar campusplan har en tydlig koppling till lärosätets verksamhetsvision, strategier och mål. De idéer som kommit fram och bear-

betats under de första processtegen ska nu testas mot dessa, så att en välförankrad och hållbar vision för den fysiska miljön kan skapas i campusplanen.

Målsättningen är både att ta tillvara tidigare visioner för den fysiska miljön och att säkerställa att nya idéer är i linje med den övergripande visionen. Campusplanen ska stödja lärosätets vision. Det viktigaste är att campusplanen fångar det som är unikt för lärosätet och kopplar an till dess identitet och styrkor.

Nu är det också en bra idé att utifrån visionen definiera mätbara mål för den fysiska miljön, för att i efterhand kunna följa upp effekterna av campusplanen.

”Campusplanen visar att vi har ambitioner”

För KTH har den regelbundet uppdaterade campusplanen blivit ett dokument som ligger till grund för områdets och verksamhetens utveckling. Campusplanen, som tidigare hette Utvecklingsplan byggnader och mark, förnyas med några års mellanrum och Maria Granath har varit med i arbetet med den senaste.

Namn:
Maria Granath

Gör:
Fastighetschef
Miljö- och byggnadsavdelningen, KTH

– Campusplanen visar att vi har en vision och därmed ambitioner, säger hon.

Den främsta röda tråden i visionen är ett levande campus. När det som i nuläget handlar om att bygga studentbostäder med tillhörande infrastruktur, service, variation och trygghet har man kunnat bygga vidare på tidigare campusplaner. Något som förenklar mycket när kompassriktningen ska tas ut och kompletterande utredningar ska till, menar Maria Granath.

– Dessutom underlättar den i kontakten med olika myndigheter, staden, Storstockholms Lokaltrafik, grannar, skolchefer – campusplanen är ett viktigt kommunikationsdokument för oss.

Campusplanen fokuserar också på hållbarhet, ett begrepp som inte alltid är lätt att konkretisera. Men även där är campusplanens formuleringar och slutsatser bra att luta sig mot.

– Oavsett om det handlar om resurshållning, mångfald eller ekonomi är det till hjälp. Som exempel håller vi på med projektering för en administrativ byggnad och kan planera för att bygga generellt, flexibelt och lättföränderligt så att lokalerna kan anpassas utifrån hur den som flyttar in där vill ha det. Tekniska installationer påverkas inte om väggar tas ned, till exempel, säger Maria Granath.

Campusplanen måste vara en kombination av väldigt konkreta åtgärder och aktiviteter blandat med mer visionärt och framåtblickande material, menar Maria Granath. Eftersom KTH har detta övergripande dokument med långsiktiga visioner behöver det behovs- och verklighetsförankras. Därför har man i varje nytt projekt en arbetsgrupp bestående av studenter och lärare som kan definiera verksamhetens behov.

– Med plan och struktur i grunden är det ett smidigt sätt att arbeta. Workshopparna med dem ger enbart fördelar och skapar delaktighet i vår utveckling. Campusplanarbetet är både ett viktigt och väldigt roligt arbete, säger Maria Granath.

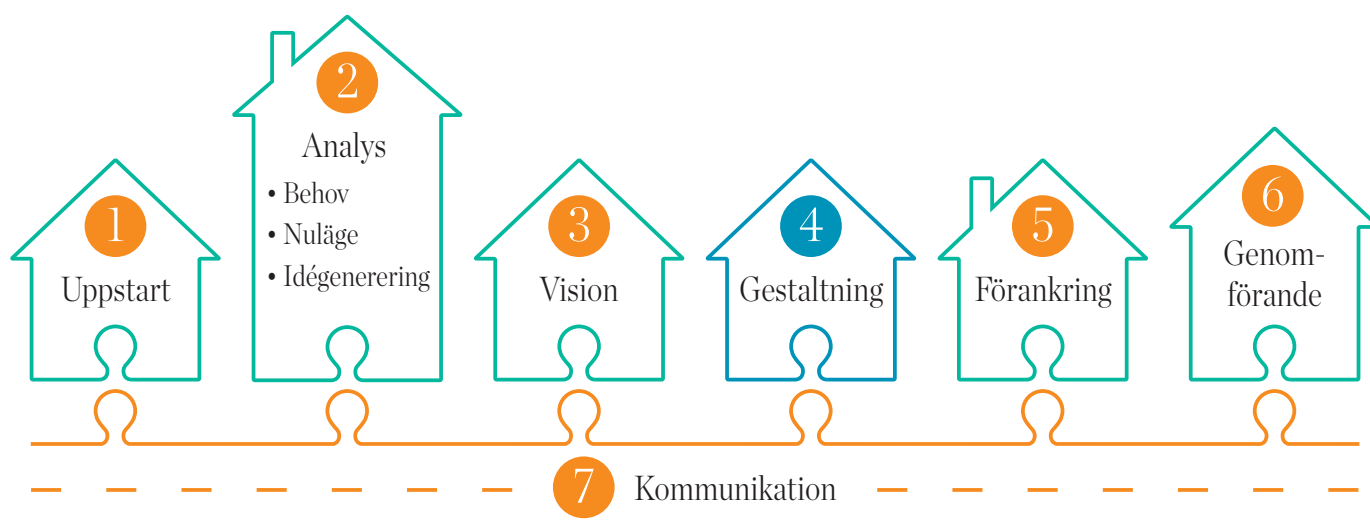
Fakta KTH:s campusplan

Vision: Campusplanarbetet vid KTH har gett internationellt eko. 2015 fick KTH det prestigefulla priset International Sustainable Campus Network (ISCN) Award, för sin hållbara campusplan. Arbetet bygger på en vision för 2027 med målet att ha ett levande och hållbart campus. Utöver de långsiktiga målen finns ett antal konkreta projekt som ska genomföras inom en femårsperiod. 2014 års campusplan behandlar delaktighet, välbefinnande, resurshållning, ekologi, transport/rörelse och innovation, baserat på BREEAM Communities struktur.

Publicerades: 2014.

3 saker att tänka på i visionsarbetet:

- Campusplanen kan vara en blandning av väl förankrade tidigare förslag och mera visionära projekt. Det är viktigt att projektgruppen inte enbart fokuserar på genomförbara projekt, utan också tillåter ett friare idéarbete.
- Stäm hela tiden av campusplanens visioner mot lärosätets för att få en röd tråd.
- I visionsarbetet är långsiktighet viktigt, vilket innebär att hållbarhet och flexibilitet alltid ska byggas in i planen.

Gestaltning

04

När visionen för den fysiska miljön på campus är formulerad startar arbetet med förslag för den fysiska gestaltningen. I Akademiska Hus modell för hållbarhetsfrågor (sid 24) finns en

rad frågeställningar kring levande och attraktiva campus, innovativa miljöer, samt ekonomiskt och ekologiskt effektiva miljöer.

Gestaltningen kan utvecklas av en på förhand utsedd arkitekt eller genom så kallade parallella uppdrag. Oavsett hur man gör måste alla förslag testas mot campusplanens vision och om de inte stödjer den så ska de endera sättas åt sidan eller så måste visionen omprövas. Det måste finnas en viss öppenhet för att justera visionen utifrån gestaltningsförslagen och vice versa. På detta vis utvecklas båda successivt i detta steg av processen.

Målet är att under detta steg uppnå samsyn inom arbetsgruppen om utvecklingen av campus.

”En vision som ger flexibilitet och full frihet”

Hans Tirsén har en lång gemensam historia med Luleå tekniska universitet och har varit involverad i flera projekt på och kring campus. 2011 fick han uppdraget att delta i arbetet med en ny campusplan för LTU med sikte på år 2025. Uppdraget inleddes med att samla in all tillgänglig information om projekt och planer i kommunen,

Namn:
Hans Tirsén

Gör:
Arkitekt, Luleå

kartunderlag, allt om företagsbyn Aurorum, kommande infrastruktuursatsningar – kort sagt allt som möjligen skulle kunna påverka universitetets framtida form.

– Till en början var jag egentligen en slags sekreterare med uppdraget att samla in och väva ihop all denna information med universitetets tidigare planer till en helhetsbild. Det var ett uppdrag som svällde allt eftersom och det gick åt väldigt mycket tid innan det ens blev tal om att fatta pennan, säger han.

Till sin hjälp hade han också skissförslag från ett tio år gammalt parallellt uppdrag då tre olika landskapsarkitekter deltog. – Vi har haft mycket glädje av de skisserna; särskilt ett av förslagen hade en del yviga idéer som vi tagit intryck av, vidareutvecklat och förtydligat, säger han.

Så när det väl var dags för visuell gestaltning innebar det gedigna förarbetet att det blev ganska enkelt att rita, menar Hans Tirsén. I en stor skissad flygbild, där hela LTU-området samt Aurorum ses som en sammanhängande bebyggelse, handlar det främsta budskapet om ett campus som ett rutnät med tydlig kvartersstruktur.

– Med det vill vi hålla fast vid och utveckla universitetets särart. Vi har medvetet ritat husen snarare som volymer än detaljerade byggnader för att väcka en tanke och förmedla avsikten. Man får en idé om höjder och utbredning, men mer exakt än så är de inte. Det ska vara visionärt och flexibelt och ge full frihet, säger han.

Men man gjorde också några nedslag på intressanta ställen och ritade mer detaljerade skisser, bland annat av ett flexibelt hus där våningsplanen enkelt kan inredas till antingen studentbostäder, kontor eller undervisningslokaler beroende på hyresgäst och behov. Och så det bågformade huset tvärs över Haparandavägen längs med Regnbågsallén.

Med översiktsskissen som utgångspunkt sammanställdes också en projektplan med en lista över olika delprojekt och hur angelägna de är, i närtid och framtid.

– Både översiktsskissen och projektplanen har hittills varit ett mycket användbart underlag, faktiskt i alla möjliga sammanhang, säger Hans Tirsén.

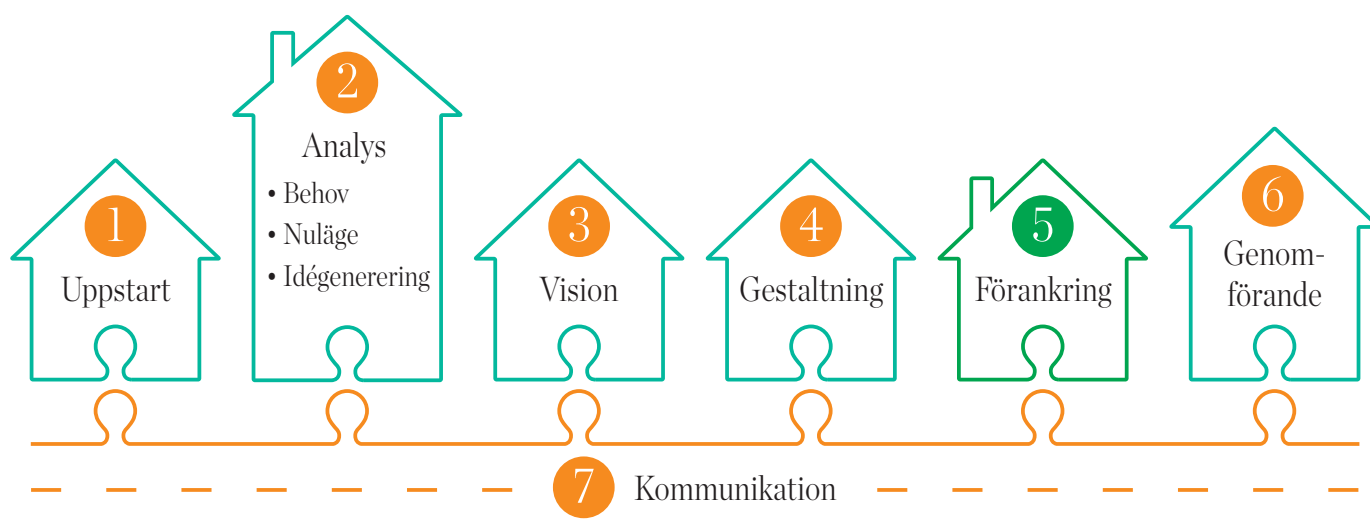
Fakta Campus Luleå

Campus Luleå är Sveriges nordligaste campus. Här finns sedan 1971 Luleå tekniska universitet, LTU. Just det unika nordliga läget ger campus en stark egen identitet med möjligheter till en mängd vinteraktiviteter. Inne på campus finns exempelvis Sveriges första railpark med möjlighet att vintertid åka både skidor och snowboard på universitetsområdet.

Aktiviteter, service och boende är något som studenter efterfrågar, vilket LTU och Akademiska Hus har tagit fasta på i den framtagna campusplanen för området: ”Ett attraktivt campus med arkitektur format av vinterklimatet och där studenter ofta och gärna vistas och den fysiska miljön stödjer livet på campus”.

3 saker att tänka på i arbetet med den fysiska gestaltningen:

- Gör ett gediget research- och grundarbete och samla dokumentation från alla parter, samt se till att rätt kompetens gör detta. Lägg tid på att förankra arbetet hos uppgiftslämnare.
- Lägg detaljarbetet i den fysiska gestaltningen på en väl genomtänkt nivå så att de som tar del av den får intrycket av en vision snarare än en fastställd plan.
- Oavsett hur den fysiska gestaltningen presenteras bör tanken finnas med att göra materialet tillgängligt i många olika former, t ex som modeller, översiktsskisser eller ritningar.

Förankring

05

En campusplan väcker stort intresse på ett lärosäte och i dess närområde. Den berör flertalet verksamheter och därför ett stort antal individer. Att skapa delaktighet och att förankra planen innan den färdigställs är därför mycket viktigt. Förankringen är helt avgörande för hur väl den senare tas emot och hur effektiv den kommer att vara som verktyg för utvecklingen av campus.

En förankringsprocess kan genomföras på många olika sätt. En remissrunda av campusplanen till huvudintressenterna är

en av de viktigaste komponenterna. Den kan genomföras genom utskick av campusplanen i rapportform, som en utställning på campus eller som en presentationsserie av campusplanen. Fundera kring vilket sätt som är mest effektivt för lärosätet och kring vilka andra intressentgrupper som också bör ingå i förankringsprocessen. Det kan vara en bra idé att utföra förankringsprocessen i flera omgångar eftersom det oftast är lättare för intressenterna att känna delaktighet om delar snarare än helheten presenteras för dem.

Det är viktigt att systematisera mottagandet av ändringsförslag. Samtliga ändringsförslag måste övervägas och ändringar bör återkopplas till intressenterna. Annars riskerar förankringsprocessen att få negativ effekt när de som hört av sig inte får återkoppling. Kom ihåg att också återkoppla de förslag som inte inkluderas i campusplanen. Det är en god idé att skapa särskilda kommunikationskanaler som till exempel nyhetsbrev eller webbplatser för återkopplingen till och från intressenterna i förankringsprocessen.

”Det var avgörande att alla parter var samspelta”

En central del i campusplanen för Lunds universitet är det så kallade Kunskapsstråket som berör och kopplar ihop centrala Lund, sjukhusområdet, Ideon, universitetsområdet och området för de nya forskningsanläggningarna. Och därmed också många

intressenter. Parallellt med att campusplanen togs fram, pågick kommunens arbete med Kunskapsstråkets alla delar ur stadens perspektiv. Så när campusplanen skulle förankras bjöds Cecilia Hansson, översiktsplanechef på Lunds kommun, in på ett utvärderingsmöte.

– Så som staden ser ut är universitetets planer en mycket viktig del av stadsplaneringen och i det skedet var det förstås avgörande att alla parter var samspelta, att vi hade samma definition på Kunskapsstråket och att alla synpunkter togs i beaktning, säger hon.

På mötet fick alla möjlighet att granska, diskutera och återkoppla skriftligt, men det var också något som skedde kontinuerligt.

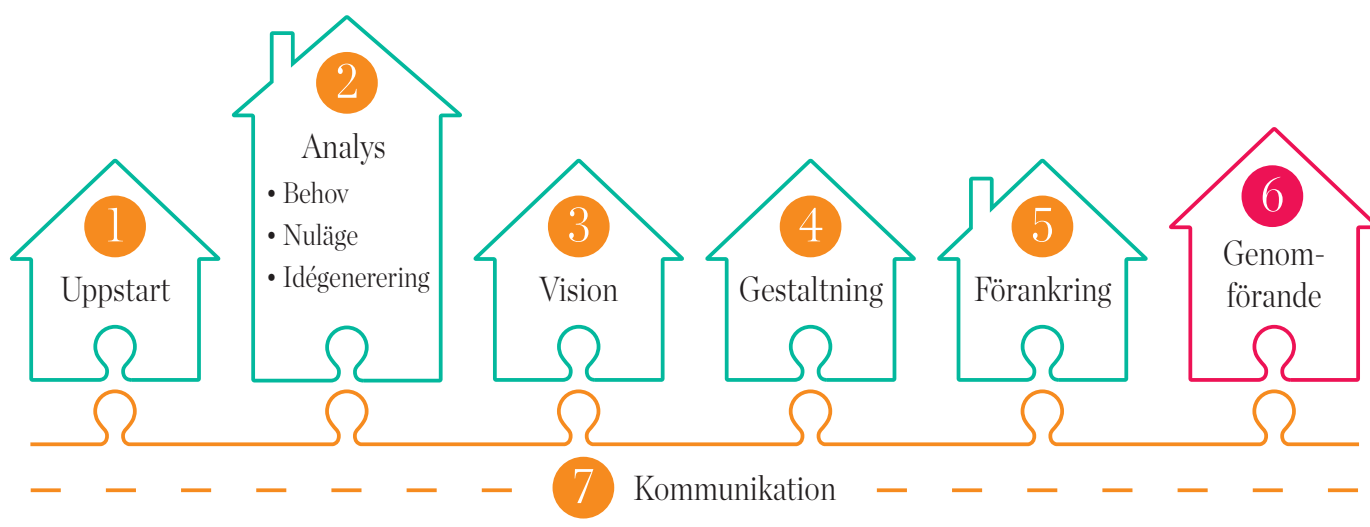
– Det var ett par saker som vi hade synpunkter på och som vi också fick gehör för. En av dem gällde att säkerställa att vi var överens om Kunskapsstråkets sträckning, och där enades vi om en sträckning som vi tidigare kommit fram till i en av våra workshops. Dels gällde det trafiksituationen runt Kunskapsstråket. – Konsekvenserna för trafiken är alltid komplexa och vår uppfattning från kommunens sida var att campusplanen hade med en del lösningar som vi inte utrett klart, och därför var vi lite osäkra på om de borde vara med.

Resultatet blev att man kom överens om att beskriva trafiken något mer schematiskt i campusplanen.

– Samarbetet kring campusplanen har varit mycket bra och nära. Det är inte alltid så i sådana här stora strategiska arbeten där det måste gå relativt fort, men jag upplevde arbetet som positivt, säger Cecilia Hansson.

3 saker att tänka på i förankringsarbetet:

- Gör en genomgående analys av vilken förankringsprocess som passar intressenterna bäst, t ex fysiska möten med diskussioner eller digital kommunikation.
- Ha en tydlig tidplan, etablerade återkopplingskanaler samt god kommunikation kring processen så att alla är införstådda med när, var och hur.
- Gör det möjligt för intressenter att också utanför den fastlagda processplanen komma med återkoppling för en informell och nära relation i arbetet.

Genomförande

06

Campusplanen är ett vägledande dokument för all förändring av den fysiska miljön på campus. Planen används som inspiration och diskussionsunderlag vid förändringar av campus.

Den bör också användas som underlag för fortsatt planering, som kan vara kommunala fördjupningar av olika slag eller detaljplaner.

När det är dags för konkreta byggprojekt är det viktigt att stämna av dessa mot campusplanen och säkerställa att de stödjer vision, strategier och mål för den hållbara fysiska miljön.

Med jämna mellanrum följs sedan målen som definierats som del av campusplanen upp för att säkerställa att effekten av campusplanen realiserats. Ändras förutsättningarna som campusplanen är baserad på kan planen bli inaktuell och behöva revideras. Beslut om revidering tas i samråd mellan de ingående huvudintressenterna som deltagit i arbetet med att ta fram campusplanen.

”Med campusplanen blev det precis vad vi hade hoppats på”

Fakta LUX

LUX invigdes i augusti 2014. Med sina 7 000 kvadratmeter flätar den nya byggnaden samman det gamla Zoologihuset och en 60-talsbyggnad till en ny helhet. Tillsammans med grannen Språk- och litteraturvetarcentrum bildar LUX ett nytt humanistiskt och teologiskt centrum mitt i Kunskapsstråket i Lund.

Visionen om ett hus för möten mellan människor har genomsyrat hela projektet, allt från arkitektur, inredning och belysning. I byggnaden finns olika typer av studieplatser, hörsalar, kontor, bibliotek, café och öppna ytor och belysningskonceptet, som följer en röd tråd, bidrar till en känsla av helhet. LUX vann Lunds stadsbyggnadspris 2014 och Svenska Ljuspriset 2015.

3 saker att tänka på i genomförandet:

- Gör campusplanen tillgänglig som ett referensdokument för dem som berörs av byggprojektet, och se till att den kan fungera som vägledning i såväl stora som små beslut.
- Stäm fortloppande av och diskutera riktningar i byggprojektet så att de ligger i linje med principerna i campusplanen och lärosätets strategier och mål.
- Etablera väl fungerande kommunikations- och informationskanaler under projektet för att kontinuerligt påminna om campusplanens och visionernas relevans i det konkreta projektet.

2014 kunde fem olika institutioner som tidigare suttit utspridda på campus, flytta in i nya LUX. Gamla Zoologien har nu tillsammans med SOL, Språk- och Litteraturcentrum, blivit precis en sådan nod och pulserande samlingsplats som campusplanen för Lunds universitet beskriver.

– Lux ligger mitt på stråket som knyter samman norr och söder. Med campusplanen har noden blivit precis det vi hoppats på, säger Lynn Åkesson.

Hon menar att det lätt hade kunnat bli en visserligen sammanhållande byggnad, men ändå isolerad. Men eftersom alla hela tiden följt principerna om att åstadkomma öppenhet och puls, binda samman noderna längs stråken och skapa naturliga strömmar mellan dem, har LUX blivit en väldigt lyckad miljö.

– Tidigare satt vi utspridda i fem olika hus. Jättefina lokaler i gamla professorsvillor, men inga riktiga arbetsplatser. Vi träffades för sällan och jag visste inte vilka alla var. Nu är det många små vardagsproblem som löser sig medan man rör sig i byggnaden, spontana möten äger rum, kolleger diskuterar saker i kön i kaféet. Vi hade oerhört höga förväntningar på LUX och jag hann bli orolig att de inte skulle infrias, men det blev de, säger hon.

Lynn Åkesson har varit involverad i planeringen av LUX sedan hon blev dekanus 2009. Under ett sådant långt arbete blir det uppenbart hur okunnig man som beställare är, säger hon.

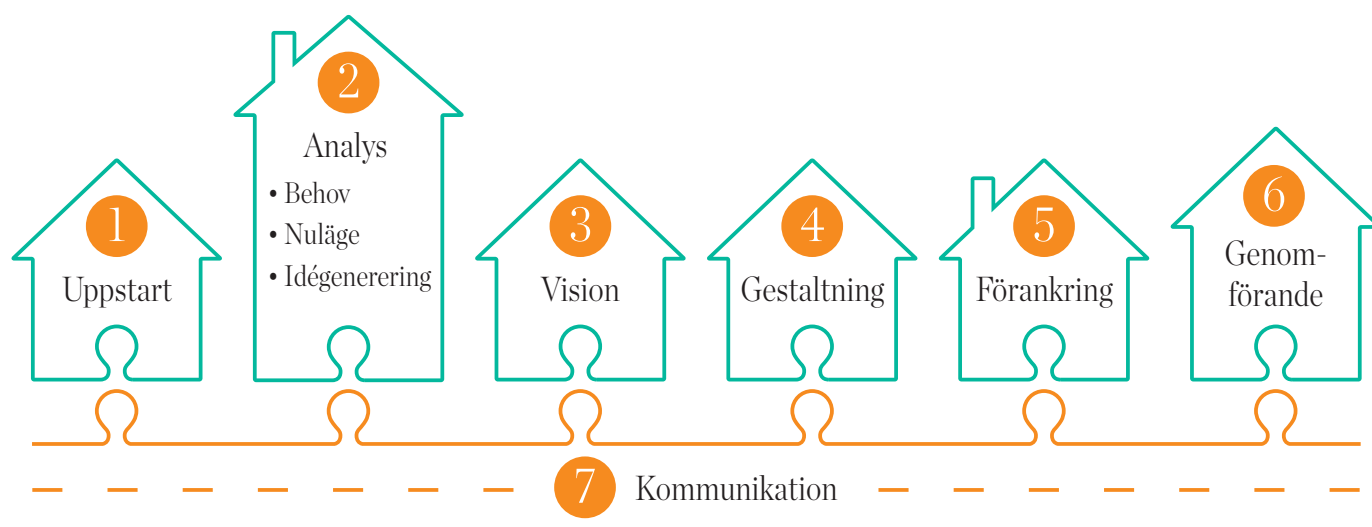
– Vi är vanliga akademiker som ibland kanske tror att någon annan ska fatta alla beslut åt oss, så det är lätt att missa att det är vi som ska beställa ned på stickkontaktsnivå. Men tack vare en mycket god organisation höjde vi vår beställarkompetens.

Hon menar också att varje universitet och högskola bör ha en campusplan för att bygga med övergripande koll.

– Det handlar inte bara om att följa en vision, utan också om att inte dubblera faciliteter, det vill säga bygga för mycket av samma sak; aulor av viss storlek, labb och särskild utrustning som man kan dela. Vårt campus är litet och det ska vi dra nytta av, säger Lynn Åkesson.

Namn:
Lynn Åkesson

Gör:
Dekanus humaniora och teologi,
Lunds universitet

Kommunikation

07

När en campusplan skapas är kommunikation med huvudintressenterna och andra intresserade avgörande för projektets framgång och därför är det en bra idé att en kommunikationsplan sätts samman tidigt i projektet. Det är viktigt att kommu-

nicera under hela projektets gång och att inte vänta till dess att campusplanen är färdig. Om campusplanearbetet kommuniceras på ett strukturerat sätt med intressenterna under hela projektet kan värdefull återkoppling fångas in, förankringsprocessen förenklas och ett positivt mottagande av den färdiga campusplanen grundläggas.

En bra kommunikationsplan tydliggör inte bara projektets syfte och mål utan också kommunikation av projektets ”milstolpar”. Beroende på projektets storlek kan olika kommunikationskanaler väljas. Stora projekt kan till exempel ha en egen webbplats för information och interaktion. Mindre projekt kan använda befintliga kanaler hos huvudintressenterna. Slutligen är det viktigt att all kommunikation är samordnad mellan huvudintressenterna så att en enhetlig och tydlig bild av projektet kommuniceras.

”Våra miljöer måste manifesteras varumärket”

Luleå tekniska universitet har arbetat strategiskt med att utveckla sitt varumärke det senaste decenniet.

Eftersom LTU är Skandinaviens nordligaste universitet har man valt att profilera sig med snö, vinter, is och kyla. Och därför var det också självklart att det skulle märkas i campusplanen och de framtida visionerna för universitetsområdet.

Namn:

Pål Kastensson

Gör:

Marknadschef,
Luleå tekniska
universitet

– Det finns en förväntan hos dem som kommer hit – forskare, studenter och besökare – att uppleva det vi lovar i varumärket. Inget manifesterar det som den yttre och inre miljö vi erbjuder. Man kan säga att vi har en ”corporate identity” för interiörer och rumsliga gestaltningar i alla renoveringar och nybyggen vi genomför, säger marknadschef Pål Kastensson.

Därför blev varumärkesfrågan ytterligare en dimension i arbetet med campusplanen, vilket yttrar sig bland annat i att vinternatten och stjärnhimmel får ta plats och inte konkurreras ut av ljussättning, att utemiljöerna gestaltas som välkomnande trots snö och kyla och att gränsen mellan ute och inne suddas ut.

– Det medförde ett tydligt paradigmskifte jämfört med tidigare då man snarare utgått från nyttjande under sommarhalvåret, säger Pål Kastensson.

I campusplanen har man också planerat för naturliga mötesplatser med öar som bryter av stråken och naturliga sittplatser i slänter och trappor. Det tydliga varumärket var faktiskt en god hjälp i att ta ut riktningen i många frågor, och har också förenklat diskussioner och underlättat många beslut.

Kommunikation med media, intressenter och allmänhet har skett enligt fastlagd plan under projektets gång, med en informativ webbplats, väl sammansatt arbetsgrupp och en utställning på Vetenskapens hus utanför universitetsområdet som främsta kanaler. Exponeringen i media har gett en uppenbar legitimitet både internt och externt. Även det tydliga och väl förankrade varumärkesarbetet inom universitetet har bidragit till en enhetlig kommunikation utåt oavsett avsändare, eftersom mycket av det som presenterats i campusplanen kunnat koppla till profilen.

– Det har funnits en stor trygghet i visionerna som inte bara underlättat kommunikationen under processen utan också skapat stor acceptans för våra idéer, säger Pål Kastensson.

3 saker att tänka på i kommunikationsarbetet:

- Skapa en tydlig kommunikationsprocess så snart arbetet med campusplanen inleds, med tydliga roller, mål, kanaler och steg som löper parallellt med campusplanprocessen. Tänk också på campusplanen som ett marknadsföringsverktyg och utnyttja de möjligheterna.
- Bygg ett digitalt medie- och informationsarkiv för att snabbt kunna förse intresserade med relevant och uppdaterat material.
- Säkerställ att kommunikationens tonalitet och bildspråk stämmer överens med lärosätets övriga kommunikation och varumärke.

Så når vi en hållbar campusutveckling

Campus ska erbjuda en långsiktigt hållbar miljö. Campusplanen tar därför sin utgångspunkt i ekologiska, ekonomiska och sociala värden. Modellen är framtagen för att erbjuda en gemensam bas för de prioriteringar och målbilder kring hållbarhet som ska ingå som en integrerad del i campusområdets utformning. Modellen är utformad med speciellt fokus på lärosätenas behov och med dess verksamhet i centrum.

Lägre energianvändning, sunda material, förbättrade kommunikationer och flexibel användning av mark och byggnader är exempel på viktiga målsättningar för en hållbar campusutveckling. En campusplan omfattar en rad frågeställningar på många olika nivåer. En medveten sortering är därför avgörande för att kunna hantera komplexiteten och göra aktiva val för att styra framtida utvecklingsplaner.

Modellen kan ses som en bruttolista på områden och frågeställningar som behöver hanteras, där aktiva ställningstaganden och prioriteringar skapar en samsyn och delad förståelse för de planer som fastställs. Målsättningen är att skapa ett rikt

och hållbart campus som genererar värde och möter lärosätets kommande behov och visioner.

DELAKTIGHET OCH PROCESS

Delaktighet och engagemang är framgångsfaktorer för ett lyckat hållbarhetsarbete, nu och i framtiden. Inom ramen för utvecklingen av en ny campusplan, men även under det kontinuerliga arbetet med att realisera den, är engagemanget och delaktigheten hos de som arbetar, forskar och studerar på campus mycket viktigt för att identifiera förväntningar och behov. Beroende på

situation kan även närboende, kommun och andra aktörers inblandning vara mycket värdefullt.

Det finns många bra sätt att öppna upp för en inkluderande process med hög delaktighet. Utvecklingsdialoger och workshops är metoder med potential att nå många och som ofta skapar stor kreativitet och känsla av delaktighet. Personliga intervjuer och informationsmöten är andra som kan genomföras i både stor och liten skala.

SOCIALT VÄLBEFINNANDE

Att säkerställa välbefinnande är att planera för ett levande och attraktivt campus. Det kan vara ett område som präglas av öppenhet och mångfald, av en miljö som välkomnar nya verksamheter och som möjliggör ett ökat internationellt utbyte.

Våra universitetsområden är mer än arbets- och studieplatser. Det sociala livet som erbjuds på och omkring campus, utöver forskning och utbildning, blir viktiga faktorer för att attrahera forskare och studenter. Det kan handla om tillgång till service i form av mataffärer och restauranger, kulturutbud samt sport och träningsfaciliteter. Vilken omfattning som campus ska inrymma student- och forskarbostäder är en annan viktig fråga.

Vi planerar campusområdena för att säkerställa god hälsa, säkerhet och trygghet i flera dimensioner. Det kan innebära att stärka kopplingen till närliggande rekreations- och grönområden, till att se över transportsystemen till och från campus och säkra att belysningssituationen är tillfredsställande. Campus bör planeras så att praktiska förutsättningar säkras för en aktiv och hållbar livsstil, t ex genom god tillgång till omklädningsmöjligheter, tilltalande cykelstråk mm.

MARKANVÄNDNING, ARKITEKTUR OCH STADSBYGGNAD

En karaktäristisk och attraktiv gestaltning inom campus är viktigt för att uppnå en god campusmiljö och stärka lärosätets identitet. Goda samband och många möjligheter till kreativa och värdeskapande möten ger en upplevelserik och stimulerande miljö. Ett campus ska ge utrymme för väl gestaltade rum, både inom- och utomhus.

Vi vill identifiera och stärka viktiga stråk och noder och inventera om det finns byggnader och/eller platser av speciell betydelse eller av kulturellt intresse som är extra viktiga att värna om. Nationella, regionala och lokala planeringsmål som påverkar eller samverkar med campus tas med i beaktandet i planeringen och vi tar fram gestaltungsprinciper för byggnader och mark.

INNOVATION OCH EKONOMI

Ett hållbart campus erbjuder platser där innovation, lärande och företagande samsas. Interaktion mellan olika discipliner skapar innovationsvänliga miljöer med många nya möjligheter. Kunskap kring framtidens lärandemiljöer spelar därför en viktig roll, där digitaliseringens möjligheter och utmaningar tas med i beaktande.

Genom att utforma innovativa mötesplatser på campus kan kunskap, engagemang och nyfikenhet spridas, vilket stödjer både verksamhetens och individernas utveckling. Innovationer och insikter kan då även delas till flera, både de som redan befinner sig på campus men även till allmänheten.

Möjlighet till etablering eller utveckling av företagspark i anslutning till campus utvärderas, där ett kunskaps- och personutbyte mellan lärosäte och näringsliv kan erhållas.

RESURSER OCH ENERGI

För att få ett hållbart campus krävs hållbara byggnader. En nyckelaktivitet för att minska vår miljöpåverkan är därför att identifiera och stödja projekt som minimerar energibehovet, minskar användningen av material och produkter samt minskar koldioxidavtrycket från verksamheten. Avfallsplaneringen på campus är både kostsam och viktig ur ett miljöperspektiv. Vi diskuterar olika lösningar men med primärt fokus på att skapa lösningar där avfall i första hand minimeras och i andra hand hanteras effektivt.

En effektiv väg framåt är att formulera gemensamma mål kring energibesparing och/eller minskning av koldioxidavtryck. Ett annat sätt är att enas om krav kring certifiering av byggnader och campusområde, vilket innefattar krav på resursanvändning och energibehov. Miljöpåverkan minskas även genom att använda material med låg påverkan på omgivande miljö och som samtidigt bidrar till ett sunt inomhusklimat.

En annan parameter som har stor påverkan på ett campus miljöpåverkan är dess förmåga att hantera verksamhetens kontinuerligt förändrade behov utan att renoveringar eller ombyggnationer blir allt för resurskrävande. För att åstadkomma detta krävs flexibla strukturer med generella lokaler, lösningar som är robusta för flera olika verksamhetstyper.

EKOLOGI OCH MILJÖ

För ett hållbart campus behöver vi identifiera, skydda och förstärka viktiga livsmiljöer och känsliga naturmiljöer. Analys genomförs av områdets befintliga och önskade ekosystemtjänster, dvs tjänster som naturens ekosystem genererar och som bidrar till vårt välbefinnande. Det handlar om naturens förmåga att rena vatten, reglera klimat och pollinera växter men även om dess förmåga att förse oss med produkter som t ex träråvara och spannmål. Vår planering ska ta hänsyn till de kvalitéer som den gröna växtligheten ger och vi undviker att bygga på mark som inte rörts tidigare.

Vi behöver långsiktigt ta höjd för förändrade klimatförutsättningar och beakta dessa vid planeringen. Vind och sollaster bedöms och värderas och dagvattenhanteringen ses över för att minimera översvänningsrisker. Luftkvalitet och bullernivåer analyseras för att skapa en trivsamt och hälsosamt miljö för dem som vistas på campus.

TRANSPORTER OCH RESANDE

En genomtänkt och effektiv transportinfrastruktur ger många fördelar. Dels förbättras möjligheten till mer hållbara transportalternativ, för både människor och varor, och dels säkerställs ett effektivt, pålitligt, säkert och väl integrerat transportnätverk med högre resurseffektivitet och bättre markutnyttjande.

Tillgängligheten på campus är en viktig parameter eftersom campus är en plats för alla. Bra tillgänglighet är en förutsättning för att kunna leva ett aktivt liv och vara delaktig i samhället. Det som är nödvändigt för många är också bra för alla.

Modell för hållbarhetsfrågor

Det är många aspekter som ska vägas in i ett bra campusplanarbete. Denna modell kan vara till hjälp för att finna inspiration och fungera som ett stöd för att hitta lösningar inom en rad viktiga hållbarhetsområden. Se den som ett hjälpmedel för att hitta er väg till ett hållbart och framgångsrikt campusområde.

MARKANVÄNDNING, ARKITEKTUR OCH STADSBYGGNAD

- Nationella, regionala och lokala planeringsmål
- Långsiktighet - generalitet och flexibilitet
- Gestaltungsprinciper - karaktär, identitet och historia
- Offentlig miljö - gator, platser och parker
- Orienterbarhet - stråk, noder, mål och punkter

EKOLOGI OCH MILJÖ

- Ekosystemtjänster
- Ekologiska värden - naturmiljö
- Biologisk mångfald - djur och växter, habitat
- Luft och buller
- Klimat

RESURSER OCH ENERGI

- Energieffektivisering och lokal produktion
- Vatten, dagvatten
- Hållbara byggnader - certifiering
- Produkter och material
- Avfall

INNOVATION OCH EKONOMI

- Lärandemiljöer
- Innovation
- Företagande
- Näringslivssamverkan
- Mötesplatser

TRANSPORTER OCH RESANDE

- Framkomlighet
- Tillgänglighet och trygghet
- Gaturum
- Cykel och kollektivtrafik

DELAKTIGHET OCH PROCESS

- Intressenter
- Dialog och engagemang
- Förankring

SOCIALT VÄLBEFINNANDE

- Ekonomisk påverkan
- Levande stad - bostäder, handel, service, näringsliv
- Kultur
- Hälsa och rekreation - trygghet, säkerhet, glädje

METOD FÖR CAMPUSUTVECKLING © AKADEMISKA HUS AB

ARBETSGRUPP

Karin Ahlzén	Akademiska Hus, fastighetsutvecklare
Mia Edofsson	Akademiska Hus, hållbarhetschef
Christian Frisenstam	Akademiska Hus, arkitekturråd
Ingrid Gustavsson	Akademiska Hus, arkitekturråd
Per Nilsson	Akademiska Hus, fastighetschef
Erik Holmlund	Akademiska Hus, kommunikatör
Ebba Lagersten	Akademiska Hus, kommunikatör

PRODUKTION

Illustrationer: Charlotte Askari (sid 6-20), Robert Hanson (sid 22),
Staffan Eriksson, Akademiska Hus (sid 24)
Foto: Johan Baggström (sid 9), Britta Collberg (sid 11), Olof Holdar (sid 13),
Per Nilsson (sid 15), Kennet Rouna (sid 17), Mikael Risedal (sid 19),
Melina Granberg (sid 21)
Layout: Melina Franzén, Akademiska Hus
Tryck: Responstryck 2016

Version framtagen april 2016.

**Aktuell version av Metod för campusutveckling finns även
att ladda ned som pdf på akademiskahus.se**

Akademiska Hus
Box 483
Stampgatan 14
401 27 Göteborg
Telefon: 031-63 24 00
Fax: 031-63 24 01

akademiskahus.se info@akademiskahus.se

AKADEMISKA HUS